

Autismspektrumtillstånd och ADHD bland barn och unga i Stockholms län: Förekomst i befolkningen samt vårdsökande under åren 2011 till 2016

Andel barn (0–17 år) och unga (18–24 år) i Stockholms län som vårdas för autismspektrumtillstånd (AST) och ADHD har stadigt ökat mellan åren 2011 och 2016. År 2016 var det cirka tio procent av tonårspojkarna (13–17 år) som hade en registrerad ADHD diagnos och cirka fyra procent en AST diagnos. Motsvarande siffror för tonårsflickorna var fem respektive två procent. Cirka två av tre barn med AST och fyra av fem med ADHD söker vård någon gång under en ettårsperiod, men vårdsökande är lägre bland de unga vuxna.

Bakgrund

ADHD och AST ingår i neuropsykiatriska tillstånd och överlappar ofta¹. Flera undersökningar har pekat på ökning av förekomst, men hur situationen ser ut i Stockholms län de senaste åren är okänd. Mellan 2007–2011 såg man en ökning med 75 procent av diagnostiserad AST bland barn 0–17 år i Stockholms län². Andelen unga vuxna 18–24 år i Stockholms län med diagnostiserad ADHD och AST har också ökat de senaste åren³. Bland barn i Sverige har förskrivning av ADHD läkemedel ökat mellan 2006–2016 vilket drivs av att allt fler har diagnostiserats med ADHD över tid⁴. För att planera insatser från skola, vård och habilitering behövs kontinuerliga uppföljningar. Här presenteras hur förekomsten av diagnostiserad ADHD och AST bland barn och unga ser ut i Stockholms län mellan 2011 och 2016.

Material och metoder

Vi har undersökt andel barn 0–17 år och unga vuxna 18–24 år, folkbokförda i Stockholms län som vårdats för ADHD (ICD-10 kod F90.0-F90.9) och ASDT (ICD-10 kod F84.0-F84.9) per år mellan 2011-2016 (ettårs vårdprevalens).

Detta studerade vi som ett mått på förändringen över tid i vårdsökande inom grupperna. Som ett mått på förekomst i befolkningen har vi beräknat andel barn och unga folkbokförda i Stockholms län år 2016 som diagnostiserats med ADHD respektive AST någon gång under de senaste sex åren (sex- års kumulativ vårdprevalens). Information om registrerade diagnoser hämtades från landstingets vårdregister (VAL-databaserna, som innefattar all landstingsfinansierad vård). Vi har inte kunnat inkludera diagnoser registrerade inom habiliteringen. Vi har uppskattat att cirka två procent av alla AST-fall får sin diagnos registrerad enbart inom habiliteringen.

Resultat

Andel barn och unga i Stockholms län som vårdats för AST och ADHD under en ettårsperiod visar en fortsatt ökning mellan 2011–2016 (figur 1). Cirka 90 procent av alla vårdbesök med en registrerad AST diagnos och 97 procent av dem med en ADHD diagnos var inom psykiatri och barnmedicin. Vård för AST har ökat tvåfaldigt i åldersgruppen 0–12 år. Ökningen har varit något större bland tonåringar, framförallt bland flickor som ökat trefaldigt. Bland

Figur 1. Andel (%) barn och unga i Stockholms län som vårdats för autismspektrumtillstånd (AST) och ADHD per år mellan 2011–2016

unga vuxna är ökningen i AST något mindre markant än bland tonåringarna. Fler pojkar än flickor har vårdats för AST, men könsskillnaderna är marginella bland unga vuxna.

Vad gäller ADHD har en tvåfaldig ökning setts i åldersgruppen 0–12-år. Ökningen har varit något större hos tonåringar framförallt bland flickor. Andel unga vuxna som vårdats för ADHD har mer än fördubblats under observationsperioden. Fler pojkar än flickor har vårdats för ADHD, men bland unga vuxna fanns inga könsskillnader.

Tabell 1 visar andel samt absoluta tal av barn och unga folkbokförda i Stockholms län år 2016 som diagnostiserats med AST respektive ADHD någon gång mellan 2011–2016. Sammanlagt var det 3,1 procent av alla tonåringar som hade en registrerad AST diagnos och 7,7 procent en ADHD diagnos. Andel tonåringar med båda diagnoserna var 1,4 procent. Vid en jämförelse mellan den ackumulerade AST förekomsten bland barn och unga och andel som sökt vård år 2016 ser man att cirka två av tre unga med AST sökt vård någon gång under en ettårsperiod. Bland barn och unga med ADHD var andelen ännu högre: Cirka fyra av fem sökte vård under en ettårsperiod bland 0–17-åringar varefter andelen sjönk något bland de unga vuxna.

Diskussion

Andel barn och unga i Stockholms län som vårdas för AST och ADHD har stadigt ökat under de senaste åren. Ökningen kan inte självklart tolkas som att fler har dessa tillstånd idag än tidigare. En möjlig förklaring till ökningen av neuropsykiatriska diagnoser är att det tidigare funnits ett mörkertal av personer med dessa tillstånd och att allt fler har diagnostiserats över tid som ett resultat av ökad uppmärksamhet kring neuropsykiatriska tillstånd och förbättrad tillgång till utredningar.

Denna tolkning stöds av att prevalensen av diagnostiserad ADHD i slutet av observationsperioden var 7,7 procent vilket överensstämmer med en ny metaanalys av 179 prevalensuppskattningar från olika länder som visat en prevalens på 7,2 procent (mellan 6,7–7,8 % med ett konfidensintervall på 95 %)⁵. Vad gäller AST har den kumulativa prevalensen bland barn i Stockholms län ökat från 2,6 procent år 2011² till 3,1 procent år 2016. Detta kan ändå vara en underskattning av den kumulativa AST prevalensen eftersom vi endast har beräknat diagnoser över en sexårs period och inte haft data från habiliteringen. Markanta ökning av diagnostiserad AST har setts i flera länder, men vår studie visar på en högre prevalens i Stockholms län än vad studier från andra länder rapporterar⁶,⁷.

Därför kan man inte utesluta att faktorer såsom diagnosglidning och/eller ökande krav från skolan som ökar "efterfrågan" på diagnoser som legitimerar behovet av stödinsatser har bidragit till ökningen av neuropsykiatriska diagnoser.

En hög andel av barn med ADHD, cirka fyra femtedelar, söker vård under en ettårsperiod vilket kan förklaras av att de flesta medicinerar. Andelen är något lägre bland barn med AST, cirka två tredjedelar, vilket kan förklaras av att färre medicinerar och att många tas hand om inom habiliteringen. Bland unga vuxna är andelen av dem med neuropsykiatriska tillstånd som söker vård under ett år lägre än bland barn, vilket kanske förklaras av att behovet av behandling och stöd från vården minskar med stigande ålder. En annan möjlig förklaring är att vården är mindre bra på att fånga upp och tillgodose vårdbehovet bland vuxna med neuropsykiatriska diagnoser. Fler pojkar än flickor vårdas för neuropsykiatriska tillstånd men ökningen över tid har varit något större bland flickor jämfört med pojkar. Minskningen av könsskillnaden kan förklaras av ökad kunskap om neuropsykiatriska tillstånd hos flickor och att de tidigare varit underdiagnostiserade.

Tabell 1. Andel (%) samt absoluta antal (N) barn och unga i Stockholms län år 2016 som har diagnostiserats med autismspektrumtillstånd (AST) respektive ADHD någon gång mellan 2011–2016

	AST		ADHD	
	Antal fall (N)	Andel %	Antal fall (N)	Andel %
Pojkar 0–12 år	3 960	2,1	5 689	2,9
Flickor 0–12 år	1 164	0,6	1 915	1,1
Totalt 0–12 år	5 124	1,4	7 604	2,0
Pojkar 13–17 år	2 541	4,1	6 172	9,9
Flickor 13–17 år	1 265	2,2	3 125	5,3
Totalt 13–17 år	3 806	3,1	9 297	7,7
Män 18–24 år	2 596	2,8	5 527	5,9
Kvinnor 18–24	1 739	1,9	4 717	5,3
Totalt 18–24	4 335	2,4	10 244	5,6

Referenser

1. Leitner Y. The co-occurrence of autism and attention deficit hyperactivity disorder in children - what do we know? *Front Hum Neurosci* 2014; 8: 268.
2. CES Faktablad 2014:2; SLL, 2014.
3. CES Faktablad 2016:1; SLL, 2016.
4. Förskrivning av adhd-läkemedel 2016. Utvecklingen av incidens och prevalens. Socialstyrelsen 2016.
5. Thomas R, et al. Prevalence of attention-deficit/hyperactivity disorder: a systematic review and meta-analysis. *Pediatrics*. 2015 Apr;135(4):e994-1001.
6. Christensen DL, et al. Prevalence and Characteristics of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years--Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 Sites, United States, 2012. *MMWR Surveill Summ*. 2016 Apr 1;65(3):1-23.
7. Atladottir HO, et al. The increasing prevalence of reported diagnoses of childhood psychiatric disorders: a descriptive multinational comparison. *Eur Child Adolesc Psychiatry*. 2015 Feb;24(2):173-83.